VERANTWOORDINGSONDERZOEK

Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H)

Rapport bij het Jaarverslag 2025

2026

Algemene Rekenkamer

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun beleid, hun bedrijfsvoering en hun bestedingen. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in het jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Heeft het beleid de gewenste resultaten opgeleverd?
- Zijn de zaken goed geregeld op de ministeries?
- Is het geld ontvangen, besteed en verantwoord volgens de regels?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Zoals onze wettelijke taak voorschrijft, geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Pas nadat de Staten-Generaal de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans hebben ontvangen, kunnen zij per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de verantwoordelijke minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2025* van Koninkrijksrelaties (IV) en op het BES-fonds (H). De andere rapporten van het verantwoordingsonderzoek 2025 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2025. Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2025*. Hierin nemen wij de verklaring van goedkeuring van de rijksrekening op. Ook vindt u hierin een overkoepelende beschouwing over het verantwoordingsonderzoek 2025.

Inhoud

1. Onze conclusies | 4

2. Actuele ontwikkelingen en risico's | 6

2.1 Actuele ontwikkelingen | 6

2.2 Risico's (focusonderwerp Tweede Kamer 2025) | 7

3. Inzicht in geld | 9

3.1 Inkomsten en uitgaven van het ministerie | 9

3.2 Ontwikkeling van de uitgaven | 10

4. Resultaten van geld en beleid | 13

4.1 Strategische voorraden in Caribisch Nederland | 13

4.2 Beleidsevaluaties | 21

4.3 Terugblik op eerdere Rekenkameronderzoeken | 21

4.4 Zelfrapportage minister over resultaten van beleid | 24

4.5 Totstandkoming beleidsinformatie | 25

5. Bedrijfsvoering | 27

5.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering | 27

5.2 Oordeel over de bedrijfsvoering | 27

5.3 Belangrijkste risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering | 27

5.4 Totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie | 28

6. Geld gecontroleerd | 29

6.1 Koninkrijksrelaties | 30

6.2 BES-fonds | 31

7. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer | 33

7.1 Reactie minister van BZK | 33

7.2 Nawoord Algemene Rekenkamer | 35

Bijlagen | 37

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Koninkrijksrelaties en BES-fonds 2025 | 37

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek | 40

Bijlage 3 Literatuur | 42

Bijlage 4 Begrippenlijst | 44

1. Onze conclusies

Bij het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties waren in 2025 de uitgaven € 232,2 miljoen, de ontvangsten € 201,4 miljoen en de verplichtingen € 254,1 miljoen. Bij het BES-fonds waren de uitgaven € 93,8 miljoen, de ontvangsten € 93,8 miljoen en de verplichtingen € 91 miljoen.

Een deel van het geld van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties gaat naar de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Samen met Nederland vormen zij het Koninkrijk der Nederlanden. Het geld uit het BES-fonds gaat naar Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Deze 3 bijzondere gemeenten noemen we Caribisch Nederland. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het financieel beheer van dit hoofdstuk en fonds. De financiële informatie in het *Jaarverslag 2025* van Koninkrijksrelaties en BES-fonds voldoet aan alle eisen. Op totaalniveau kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed.

Geen strategische voorraden in Caribisch Nederland

Dit jaar onderzochten we de strategische voorraden in Caribisch Nederland. Een strategische voorraad is een extra voorraad of reserve die alleen wordt gebruikt als de aanvoer wordt onderbroken door een crisis. We concluderen dat er op Bonaire, Sint Eustatius en Saba geen strategische voorraden zijn. Dat vinden wij zorgelijk.
Strategische voorraden (drink)water, voedsel, brandstof en medicijnen zijn extra belangrijk voor Caribisch Nederland. De eilanden zijn namelijk bijna volledig afhankelijk van import. Tegelijkertijd wordt de veiligheid op verschillende manieren bedreigd. Bijvoorbeeld door orkanen of vulkaanuitbarstingen op Saba en Sint Eustatius. En in januari bleek de geopolitieke situatie in Venezuela (op 70 km van Bonaire) zo fragiel dat Nederlandse luchtvaartmaatschappijen tijdelijk het vliegverkeer van en naar het Caribisch gebied stillegden.
Omdat er geen strategische voorraden zijn, hebben we in kaart gebracht welke reguliere voorraden er op de 3 eilanden zijn. Er is wel redelijk veel brandstof en medicijnen aanwezig, maar (drink)water en voedsel is ook in de reguliere voorraad beperkt. Valt de drinkwatervoorziening uit of valt de wekelijkse aanvoer van verse producten stil? Dan zijn eilandbewoners voor (drink)water en voedsel al snel afhankelijk van private partijen. Beleid voor strategische voorraden in Caribisch Nederland is er nauwelijks. Daardoor zijn er ook geen duidelijke afspraken gemaakt tussen de rijksoverheid, de eilandbesturen, private partijen en vitale sectoren. Het is niet duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. Wij bevelen het kabinet aan te zorgen voor voldoende strategische voorraden. En om beter vast te leggen wie daarvoor verantwoordelijk is.

Nog steeds knelpunten bij bijzondere uitkeringen

In 2021 onderzochten we op verzoek van de Tweede Kamer de bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland. De minister van BZK slaagde er toen niet in om samenhang te realiseren in het rijksbeleid voor Caribisch Nederland. Is er nu, 5 jaar later, iets verbeterd?
De minister heeft inmiddels diverse maatregelen genomen. Maar of die allemaal hebben gewerkt, kunnen we niet vaststellen. We zien wel dat het aantal bijzondere uitkeringen en het totale bedrag dat de eilanden ontvangen, is toegenomen.
Een compleet en kloppend overzicht van de bijzondere uitkeringen heeft de minister, net als in 2021, echter niet. Ook zien we dat voor Bonaire en Sint Eustatius het financieel beheer is versterkt, maar nog niet structureel geborgd.

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2025 van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties

Alle oordelen zijn positief

Alle totaalbedragen in de financiële verantwoording kloppen en het geld is volgens de regels besteed.

Ook voor de artikelen zijn onze oordelen positief.

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2025 van het BES-fonds

Alle oordelen zijn positief

Alle totaalbedragen in de financiële verantwoording kloppen en het geld is volgens de regels besteed.

Ook voor de artikelen zijn onze oordelen positief.

Verder in het rapport

- Hoofdstuk 2 Actuele ontwikkelingen en risico's
- Hoofdstuk 3 Inzicht in geld
- Hoofdstuk 4 Resultaten van geld en beleid
- Hoofdstuk 5 Bedrijfsvoering
- Hoofdstuk 6 Geld gecontroleerd
- Hoofdstuk 7 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

2. Actuele ontwikkelingen en risico's

2.1 Actuele ontwikkelingen

De minister van BZK draagt zorg voor goede bestuurlijke relaties tussen Nederland en de Caribische landen. Hij coördineert voor de bijzondere gemeenten de rijksbrede activiteiten en houdt er financieel toezicht op. De minister van BZK heeft een coördinerende rol om samenhang aan te brengen in het rijksbeleid richting Caribisch Nederland.

Op het beleidsterrein van Koninkrijksrelaties hebben zich in 2025 de volgende ontwikkelingen voorgedaan. Het kabinet heeft in maart 2025 de Tweede Kamer geïnformeerd over zijn visie en inzet op de economische ontwikkeling en zelfredzaamheid van de Caribische delen van het Koninkrijk. In deze brief worden onder andere de randvoorwaarden voor economische ontwikkeling genoemd, zoals betere toegang tot financiering, aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt en de digitalisering van processen (BZK, 2025a). Het is goed dat er aandacht is voor de economische ontwikkeling, aangezien het gemiddelde inkomen in 2022 op 60-70% van dat in Europees Nederland lag. Dit duidt op een lagere materiële welvaart in vergelijking met Nederland (CBS, 2024). Daarnaast loopt ongeveer 1 op de 4 kinderen onder de 18 het risico op armoede.

Een ander thema waarop in 2025 is ingezet is de zorg. De Tweede Kamer werd in april 2025 geïnformeerd over een Health Deal voor Caribisch Nederland. Dit akkoord moet onder andere leiden tot betere samenwerking tussen zorgorganisaties, verbetering van de preventieve gezondheidszorg en de versterking van zorgcapaciteit op de eilanden (VWS, 2025a). Daarnaast is in juni 2025 de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van digitalisering in de zorg (VWS, 2025b). De digitalisering moet

onder andere leiden tot een betere uitwisseling van medische gegevens, veiligere patiëntregistratie en betere continuïteit van zorg tussen zorgverleners. Zorg is een belangrijk thema voor Caribisch Nederland. Maar liefst 42,3% van de bevolking van 15 jaar of ouder heeft één of meer langdurige aandoeningen zoals astma, darmstoornissen, duizeligheid met vallen, hoge bloeddruk en/of migraine (CBS, 2021).

Een andere kernprioriteit in 2025 was de bestrijding van georganiseerde criminaliteit, zoals drugshandel, witwassen en mensensmokkel. In mei 2025 ontving de Tweede Kamer een brief over de voortgang van de JenV-beleidsagenda voor Caribisch Nederland (JenV, 2025). Europees Nederland zet veel in op de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. Veiligheid is een belangrijke indicator voor brede welvaart. Maar 1,1% van de bevolking op Bonaire voelt zich vaak onveilig. Dat is veel beter dan in Europees Nederland. Daarentegen is in de 12 maanden voorafgaand aan de meting 13,1% van de bevolking van 15 jaar en ouder op Saba slachtoffer geweest van misdaad. Dat is vergelijkbaar met Europees Nederland.

De minister van BZK is, samen met de staatssecretaris Koninkrijksrelaties en Slagvaardige Overheid, verantwoordelijk voor het creëren van een basis waarop iedereen kan leven en wonen. Dat geldt zowel voor Europees Nederland als voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. De minister is ook verantwoordelijk voor het BES-fonds. Dit fonds draagt zorg voor de financiering van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Via dit fonds ontvangen de eilanden een jaarlijkse, vrije uitkering in Amerikaanse dollars om hun publieke taken en lokaal beleid zelfstandig uit te voeren.

2.2 Risico's (focusonderwerp Tweede Kamer 2025)

De Tweede Kamer heeft voor de verantwoording over 2025 als focusonderwerp gekozen: risico's voor de goede inning en besteding van belasting- en premiegeld. De ministers besteden hier extra aandacht aan in de jaarverslagen. De minister van BZK heeft in zijn jaarverslag geen risico's benoemd voor begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties.

Wij zien voor Caribisch Nederland wel een aantal risico's. Allereerst is er sprake van klimaatverandering, wat risico's met zich meebrengt voor mens en natuur. Denk daarbij aan de zeespiegelstijging. Daardoor is er een groot risico op kusterosie en overstromingen op de laaggelegen delen van Bonaire. Saba en Sint Eustatius lopen door klimaatverandering een groter risico op orkanen en extreem weer.

Daarnaast zien we een groot risico in de afhankelijkheid van import. De eilanden importeren bijna alles. Dit heeft een aantal risico's, zoals verstoringen in de aanvoer door bijvoorbeeld orkanen of geopolitiek. Ook leidt de importafhankelijkheid tot hogere transport- en opslagkosten. In ons onderzoek (zie § 4.1) concluderen we dat er geen strategische voorraden zijn op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Juist door deze afhankelijkheid van import kan een gebrek aan strategische voorraden leiden tot problemen.

3. Inzicht in geld

3.1 Inkomsten en uitgaven van het ministerie

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties in 2025 € 232,2 miljoen uitgegeven. Dit is 0,1% van de totale rijksuitgaven over 2025. Daarnaast is het verplichtingen aangegaan voor € 254,1 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 201,4 miljoen. De aantallen fte's zijn gebaseerd op gegevens van het ministerie van BZK. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens beoordeeld op aannemelijkheid.

Vanuit het BES-fonds zijn in 2025 uitgaven gedaan voor € 93,8 miljoen. Dit is 0,0% van de totale rijksuitgaven over 2025. Daarnaast zijn verplichtingen aangegaan voor € 91 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 93,8 miljoen.

Tabel 1 *Begrotingshoofdstukken Koninkrijksrelaties en BES-fonds in miljoenen €*

	2023	2024	2025
IV Koninkrijksrelaties			
Verplichtingen	141	188	254
Uitgaven	156	212	232
Ontvangsten	89	165	201
H BES-fonds			
Verplichtingen	88	107	91
Uitgaven	88	104	94
Ontvangsten	88	104	94

De uitgaven van het begrotingshoofdstuk IV waren in 2025 € 20 miljoen hoger dan 2024. Voor het BES-fonds waren de uitgaven in 2025 € 10 miljoen lager. Tabel 2 laat zien op welke artikelen de uitgaven gedaan worden en hoe ze zijn veranderd ten opzichte van vorig jaar. Door afrondingsverschillen komt de som van de individuele getallen niet altijd precies overeen met het totaal.

Tabel 2 *Begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties verschillen in gerealiseerde uitgaven tussen 2024 en 2025 in miljoenen €*

Begrotingsartikel	2024	2025	Verschil
1. Versterken rechtsstaat	34	17	-16
2. Slavernijverleden	0	7	7
4. Bevorderen sociaaleconomische structuur	31	77	46
5. Schuldsanering/ lopende inschrijving/ leningen	95	103	8
6. Apparaat	50	28	-22
7. Nog onverdeeld	0	0	0
8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden	3	0	-3
Totaal	**212**	**232**	**20**

Begrotingsartikel	2024	2025	Verschil
1. BES-fonds	104	94	-10
Totaal	**104**	**94**	**-10**

Voor het begrotingshoofdstuk IV zien we de grootste verschillen bij de artikelen 4 en 6. Onder artikel 4 is de stijging te verklaren dat er in 2025 € 30 miljoen beschikbaar is gesteld voor de aanleg en ontwikkeling van de haven van Saba. Op artikel 6 was al € 15 miljoen minder begroot dan in 2024. Daarnaast is er in 2025 sprake geweest van onderuitputting op de materiële uitgaven. Dit komt doordat personele kosten en materiële kosten in de laatste maanden van het jaar verder uit elkaar liepen dan geraamd. Daarnaast hebben er enkele trajecten vertraging opgelopen.

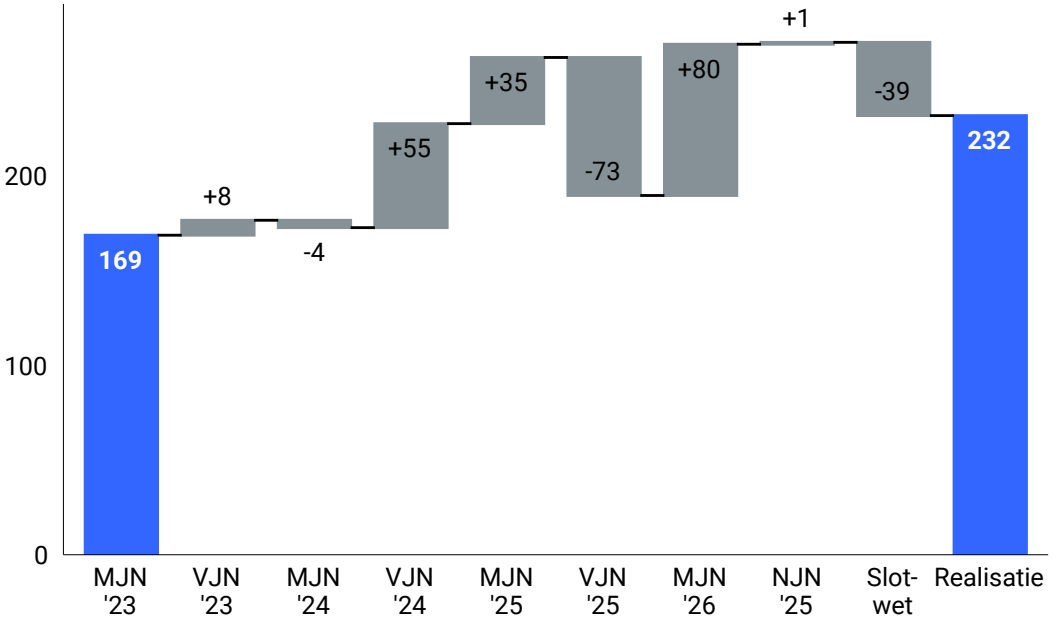
3.2 Ontwikkeling van de uitgaven

Deze paragraaf biedt extra uitleg over de uitgaven van 2025 voor het begrotings-hoofdstuk Koninkrijksrelaties. We kijken terug op de ontwikkelingen van de uitgaven over de afgelopen 3 jaar, van de Miljoenennota 2023 tot het jaarverslag 2025. Daarna benoemen we de 3 belangrijkste veranderingen die deze ontwikkeling hebben veroorzaakt.

Figuur 1 *De ontwikkeling van de geraamde uitgaven in 2025 voor het begrotings-hoofdstuk Koninkrijksrelaties*

De uitgaven in 2025 zijn hoger dan geraamd in 2023

Geraamde uitgaven in miljoenen €



Bron: De standen komen uit de verticale toelichtingen vanaf de Miljoenennota 2023

Figuur 1 laat zien hoe de uitgaven van 2025 per begrotingsmoment zijn veranderd. Bij de Miljoenennota 2023 was het plan om € 169 miljoen uit te geven voor het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties. Bij het jaarverslag 2025 waren de uitgaven uiteindelijk € 232 miljoen.

Tabel 3 toont de 3 grootste veranderingen voor de uitgaven van 2025, van de Miljoenennota 2023 tot en met het jaarverslag 2025.

Tabel 3 *De grootste wijzigingen in de uitgaven voor 2025 van begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties in de afgelopen 3 jaar (bedragen in miljoenen €)*

Begroting	Wijziging	2025
MJN 2026	Leningen Curaçao en Sint Maarten	91
MJN 2025	Middelen uit NGF voor Caribische delen van het Koninkrijk	40
VJN 2024	Slavernijverleden	27

Allereerst liepen in oktober 2025 en ook in 2026 de afbetalingstermijnen van eerdere leningen af (zoals de liquiditeitsleningen uit 2018/2020). Omdat de eilanden de schuld niet direct kunnen aflossen, werden deze leningen in 2025 geherfinancierd.

Verder zijn er voor 2025 middelen uit het Nationaal Groeifonds (NGF) en gerelateerde investeringsfondsen gereserveerd voor de Caribische delen van het Koninkrijk. Dit geld is bedoeld voor duurzame economische ontwikkeling, infrastructuur en energie-transitie. Zo gaat er onder andere geld naar de bouw van een nieuwe haven op Saba en naar het vergroten van de voedselzekerheid op alle 6 de Caribische eilanden.

Tot slot is er in 2025 € 27 miljoen beschikbaar gesteld voor een pakket maatregelen in het kader van het slavernijverleden. In 2025 zijn de eerste aanvraagtijdvakken voor de subsidies voor initiatieven rond slavernijverleden opengegaan en is er voor circa € 0,2 miljoen beschikt. Er is circa € 6,3 miljoen uitgegeven voor de opstartfase van alle projecten. Dit beschikbare budget vloeit voort uit de excuses, die op 19 december 2022 zijn aangeboden, door de toenmalige minister-president voor het handelen van de Nederlandse staat in het verleden.

In dezelfde periode zijn de uitgaven voor het BES-fonds ook gestegen. Tabel 4 toont de 3 grootste veranderingen voor de uitgaven van 2025, van de Miljoenennota 2023 tot het jaarverslag 2025. De grootste verandering voor 2025 zat in de verhoging van de vrije uitkering aan de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Tabel 4 *De grootste wijzigingen in de uitgaven voor 2025 van het BES-fonds in de afgelopen 3 jaar (bedragen in miljoenen €)*

Begroting	Wijziging	2025
VJN 2024	Verhoging vrije uitkering	14
VJN 2024	Wisselkoersactualisatie	10
MJN 2024	Overboekingen met andere begrotingen	4

4. Resultaten van geld en beleid

4.1 Strategische voorraden in Caribisch Nederland

Dit jaar onderzochten we in ons verantwoordingsonderzoek het beleid dat de minister van BZK in 2025 heeft gevoerd rond strategische voorraden in Caribisch Nederland. De minister van BZK coördineert het Rijksbeleid voor Caribisch Nederland. Het ministerie van BZK maakt bijvoorbeeld afspraken over en investeert in economische ontwikkelingen, infrastructuur en voorzieningen voor Caribisch Nederland. De uitgaven aan voedselzekerheid waren in 2025 maar € 9.000 voor alle 6 de eilanden. Dit geld is echter niet specifiek geïnvesteerd in strategische voorraden. Voor 2025 tot 2028 is in totaal € 24 miljoen beschikbaar gesteld om de voedselzekerheid op de Caribische delen van het Koninkrijk te vergroten. De Algemene Rekenkamer heeft al eerder een (focus)onderzoek gedaan naar *strategische voorraden* (Algemene Rekenkamer, 2022). Destijds hebben wij gekeken naar Europees Nederland, ditmaal kijken we naar de strategische voorraden in Caribisch Nederland.

In Caribisch Nederland zijn er verschillende dreigingen voor de veiligheid. Denk hierbij aan natuurdreigingen, zoals orkanen of vulkaanuitbarstingen op Saba en Sint Eustatius. Ook is de situatie in en rondom Venezuela (op 70 kilometer van Bonaire) fragiel. De Verenigde Staten voerden op 3 januari 2026 aanvallen uit op verschillende doelen in Venezuela, waarbij president Maduro werd opgepakt en meegenomen naar de VS (NOS, 2026). Door deze situatie hadden Nederlandse luchtvaartmaatschappijen tijdelijk het vliegverkeer van en naar het Caribisch gebied stilgelegd. Vanwege deze en ook natuurgerelateerde dreigingen voor de veiligheid, zijn strategische voorraden van extra

groot belang voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit jaar onderzochten we dit onderwerp binnen het thema veiligheid van het verantwoordingsonderzoek.

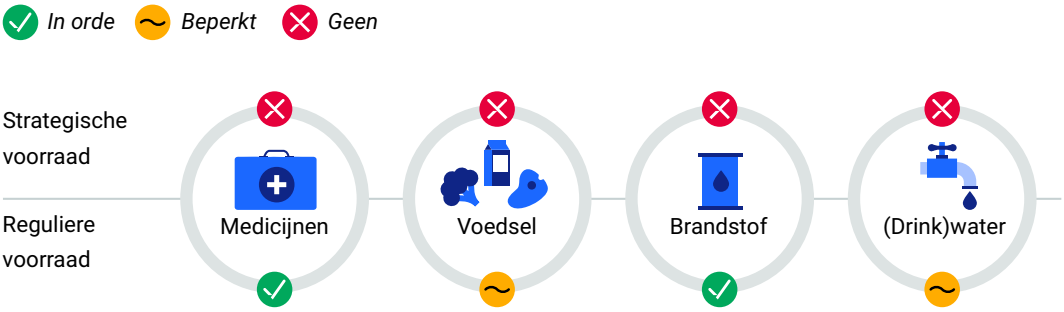
Onder EU-regelgeving heeft Nederland verplichtingen om bepaalde strategische voorraden aan te houden. Voor olie of brandstof doet Nederland dat via de Stichting Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieproducten (COVA) (Wet voorraadvorming aardolieproducten 2012). Deze EU-regelgeving geldt echter niet voor Caribisch Nederland. Voor strategische voorraden in Caribisch Nederland zijn er door de Nederlandse regering geen doelen opgesteld. Uit ons onderzoek blijkt dat er geen strategische voorraden zijn in Caribisch Nederland. Hierdoor hebben wij in ons onderzoek alleen de feitelijke situatie van reguliere voorraden kunnen vaststellen. In bijlage 2 van dit rapport is een uitgebreide onderzoeksverantwoording terug te vinden.

4.1.1 Geen strategische voorraden in Caribisch Nederland

We concluderen dat er geen strategische voorraden (drink)water, voedsel, medicijnen en brandstof in Caribisch Nederland zijn (zie figuur 2). Onder een strategische voorraad verstaan wij een extra voorraad of reserve van grondstoffen die achter de hand wordt gehouden. Deze voorraad is niet beschikbaar voor normaal gebruik en wordt alleen aangewend wanneer de aanvoer wordt onderbroken door een crisis.

Figuur 2 *Overzicht strategische voorraden in Caribisch Nederland*

Geen strategische voorraden in Caribisch Nederland



Omdat er geen strategische voorraden aanwezig zijn, hebben we ervoor gekozen om de reguliere voorraad in kaart te brengen. Het verschil tussen een strategische en een reguliere voorraad is dat de reguliere voorraad niet achter de hand wordt gehouden. Deze voorraden zijn wel beschikbaar voor normaal gebruik. Door de reguliere voorraad in dit onderzoek inzichtelijk te maken, laten we zien wat de grootste risico's en afhankelijkheden zijn voor Caribisch Nederland.

Alhoewel niet wordt voldaan aan de norm voor een strategische voorraad, zien we dat er op de eilanden wel een relatief grote reguliere voorraad brandstof en medicijnen is. Dit in tegenstelling tot (drink)water en voedsel, waar de reguliere voorraad beperkt is. Hieronder beschrijven wij onze bevindingen.

(Drink)water

De Wet elektriciteit en drinkwater BES definieert nooddrinkwater als drinkwater dat bij een verstoring die langer duurt dan 24 uur, ter beschikking wordt gesteld aan afnemers. Een distributeur moet voor drinkwater een alternatieve wijze van levering aanbieden als een verstoring langer duurt dan 12 uur. Volgens ons normenkader, gebaseerd op (internationale) normen voor strategische voorraden moet er voor (drink)water een strategische voorraad van 10 dagen zijn. Voor zowel Bonaire, Sint Eustatius als Saba is er geen strategische voorraad (drink)water. In figuur 3 is te zien wat de aanwezige reguliere voorraad is van (drink)water.

- Op Bonaire is er geen strategische voorraad, omdat de voorraad niet geleverd wordt buiten de bestaande infrastructuur. Er is wel een reguliere voorraad aan (drink)water voor 3 tot 4 dagen, bij normaal gebruik.
- Op Sint Eustatius geldt ook dat het drinkwaterbedrijf niet beschikt over een strategische voorraad, maar wel over een reguliere voorraad voor 7 dagen, bij normaal gebruik.
- Ook op Saba is er geen strategische voorraad. Daarbij is de reguliere voorraad op dit eiland het laagst. Deze bestaat uit 600 flessen van 5 gallon. Dit is genoeg om alle bewoners van het eiland 1 dag van drinkwater te voorzien.

We concluderen dat er geen strategische voorraad (drink)water is en dat ook de reguliere voorraad (drink)water beperkt is.

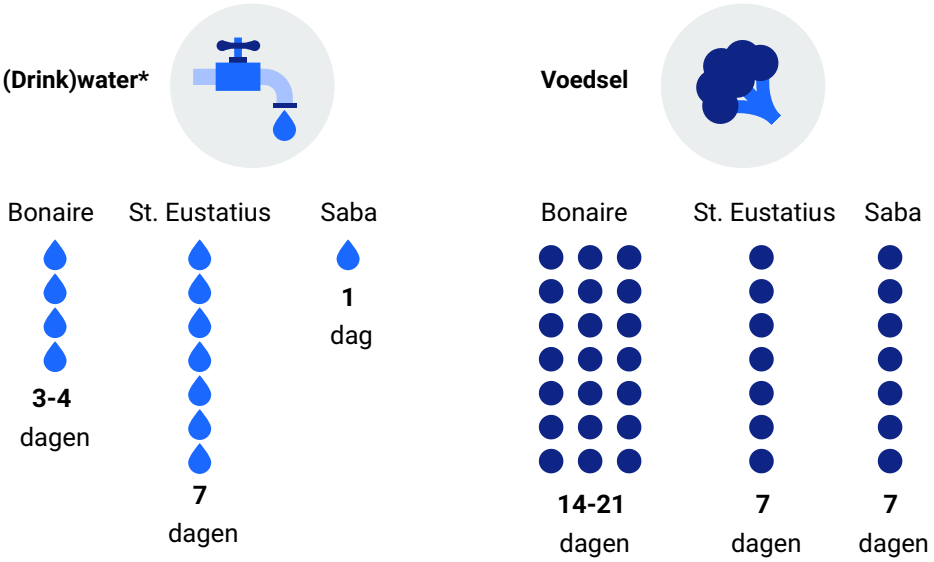
Voedsel

Voor voedsel is er geen specifiek beleid. Er moet volgens ons normenkader, gebaseerd op (internationale) normen voor strategische voorraden, een strategische voorraad zijn van 7 dagen. Hier wordt niet aan voldaan in Caribisch Nederland. De reguliere voedselvoorraden die we in kaart hebben gebracht bestaan uit vers voedsel en houdbaar voedsel. Voor alle eilanden geldt dat verse producten elke week worden geleverd middels vlucht- en/of zeevracht. In figuur 3 is te zien wat de aanwezige reguliere voorraad is.

- Er is op Bonaire een reguliere voorraad vers voedsel voor gemiddeld 2 à 3 weken. De wekelijkse verkoop bepaalt de bestelling die een supermarkt plaatst. De voorraad houdbaar voedsel is groter dan de voorraad vers voedsel, maar het is niet duidelijk hoe groot deze precies is.
- Op Sint Eustatius is er een reguliere voorraad voor ongeveer 1 week aan verse producten. Ook op Sint Eustatius is niet duidelijk hoeveel houdbaar voedsel er precies is.
- Op Saba is er volgens een ruwe schatting houdbaar voedsel voor 3 maanden. Aan verse producten is er op Saba voor 1 week aan voorraad.

We concluderen dat er geen strategische voorraad voedsel is en dat de reguliere voorraad voedsel beperkt is op Sint Eustatius en Saba.

Figuur 3 *Aanwezige hoeveelheid reguliere voorraden Caribisch Nederland*
Reguliere voorraad van (drink)water en vers voedsel in Caribisch Nederland is beperkt



**bij de drinkwaterproducent*

Brandstof

Voor brandstof is er geen specifiek beleid. Er moet volgens ons normenkader, gebaseerd op (internationale) normen voor strategische voorraden, een voorraad zijn van 72 uur. Hier wordt niet aan voldaan. Voor alle 3 de eilanden geldt wel dat er een grote reguliere voorraad is op de eilanden. Brandstof speelt een belangrijke rol in de gehele goederenketen. Het is immers nodig voor elektriciteitsopwekking, diverse noodvoorzieningen, koeling voor medicijnen en transport.

We concluderen dat er geen strategische voorraad brandstof is, maar dat er wel een grote reguliere voorraad brandstof aanwezig is.

Medicijnen

Saba, Sint Eustatius en Bonaire moeten voldoen aan de Wet op de geneesmiddelenvoorziening BES. Deze wet beschrijft aan welke eisen en regels apothekers moeten voldoen waar het gaat om bijvoorbeeld het bereiden, bewaren en gebruiken van medicijnen. Er moet volgens ons normenkader, gebaseerd op (internationale) normen voor strategische voorraden, een voorraad zijn van 7 dagen. Hier wordt niet aan voldaan.

- Het ziekenhuis op Bonaire heeft een reguliere voorraad medicijnen voor 4 tot 6 weken. Daarnaast houdt de openbare apotheek een minimumvoorraad medicijnen aan voor 3 tot 6 weken. De uitgifte en voorraad van deze medicijnen wordt bijgehouden in een Europees Nederlands apothekerssysteem.
- Op Sint Eustatius is een reguliere voorraad aan medicijnen voor minimaal 1 tot maximaal 2 maanden.
- Op Saba is er een reguliere voorraad medicijnen voor minimaal 1 tot maximaal 2 maanden.

We concluderen dat er geen strategische voorraad medicijnen is, maar dat er wel een grote reguliere voorraad medicijnen aanwezig is.

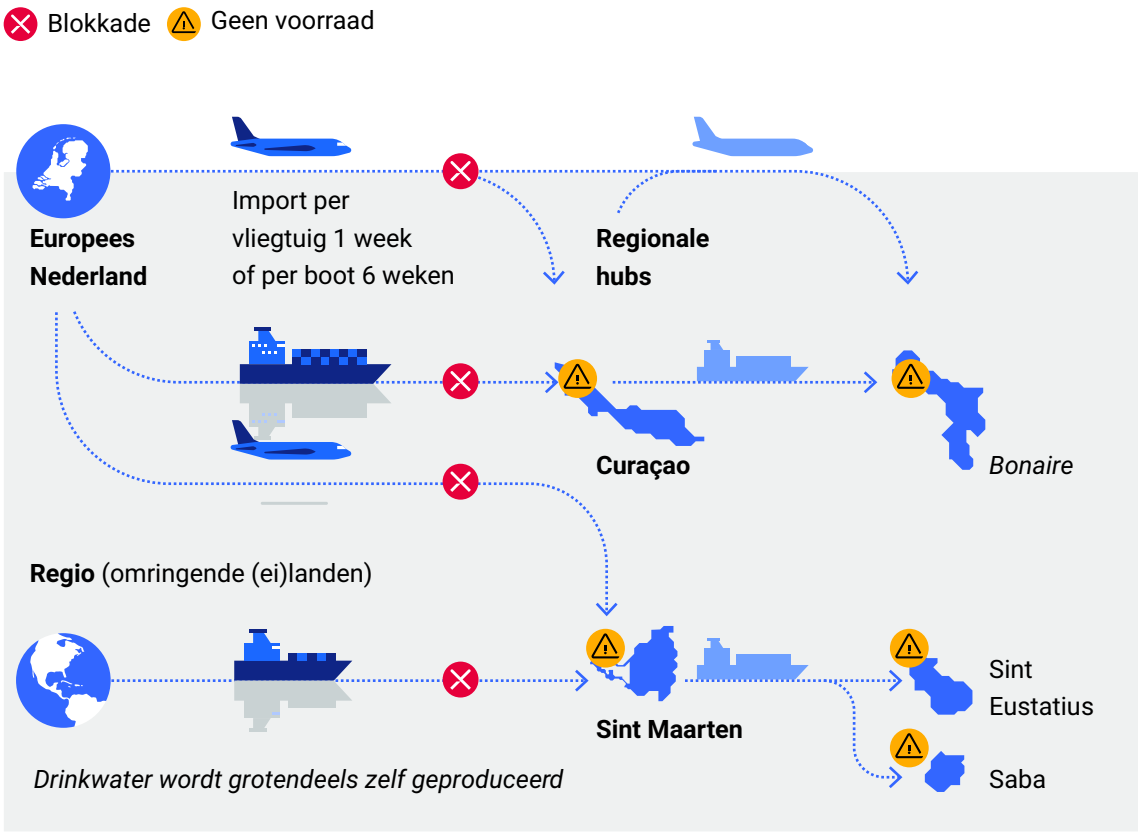
4.1.2 Grote import- en ketenafhankelijkheid

Alle voorraden in Caribisch Nederland zijn afhankelijk van import. Die vindt plaats via regionale hubs in Curaçao en Sint Maarten. Medicijnen worden geïmporteerd vanuit Europees Nederland. Voedsel wordt geïmporteerd vanuit Europees Nederland, Santo Domingo, Colombia of Miami. Er wordt weinig tot geen eigen voedsel geproduceerd op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Brandstof wordt ook geïmporteerd.

Door de importafhankelijkheid zijn de vitale voorzieningen op de BES-eilanden structureel kwetsbaar (zie ook figuur 4). Verstoringen in de internationale logistiek zijn direct voelbaar. Door onder andere lange en complexe aanvoerlijnen, leidt de importafhankelijkheid tot hogere transport- en opslagkosten. De geïmporteerde goederen zijn daardoor duurder voor huishoudens. De afhankelijkheid van import zorgt er ook voor dat de eilanden een beperkte handelingsruimte hebben in crisissituaties. Er kan namelijk concurrentie ontstaan met andere eilanden in de regio om schaarse goederen en het is niet vanzelfsprekend welk eiland prioriteit krijgt door leveranciers.

Figuur 4 *Caribisch Nederland sterk afhankelijk van import*

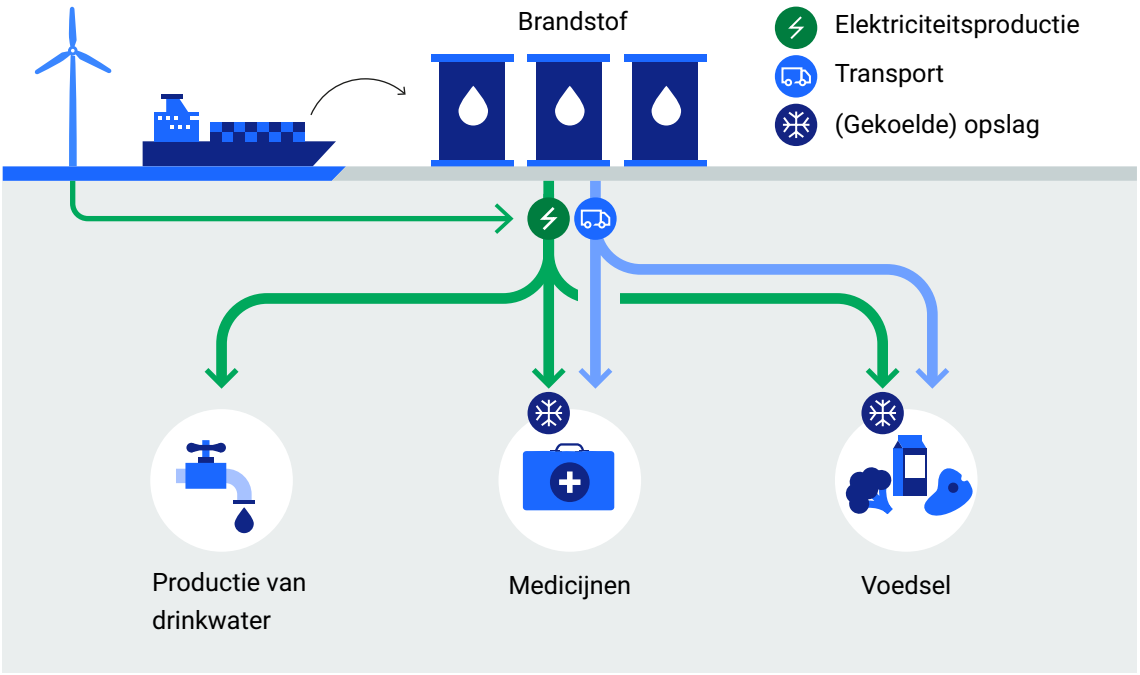
Bij een verstoring in de keten, ontvangen de eilanden geen voorraad



Ketenafhankelijkheid speelt ook een grote rol bij voorraden in Caribisch Nederland. Een bedrijf of organisatie kan zijn eigen voorraad op orde hebben, maar heeft geen zicht op kwetsbaarheden elders in de keten. Het kan ook afhankelijk zijn van een schakel waar het geen zeggenschap over heeft. Wanneer er bijvoorbeeld een tekort aan brandstof ontstaat, zorgt dit ook voor problemen in de elektriciteitslevering en daarmee met de (drink)waterproductie. Dat leidt vervolgens tot problemen bij het opslaan van voedsel en medicijnen. Zonder elektriciteit vallen koel- en vriesinstallaties uit en bederft een deel van de voedselvoorraad. Er wordt op de eilanden beperkt gebruik gemaakt van zonne- en windenergie voor stroom, waardoor de afhankelijkheid van brandstof blijft. Figuur 5 toont aan dat brandstof de beslissende schakel is in de toeleveringsketen van voorraden.

Figuur 5 *Toeleveringsketen van brandstof voor Caribisch Nederland*

Brandstof is cruciaal in de toeleveringsketen van (strategische) voorraden voor Caribisch Nederland



4.1.3 Ontbreken van beleid en verantwoordelijkheidsverdeling

Ten aanzien van strategische voorraden in Caribisch Nederland is er nauwelijks beleid opgesteld door het kabinet of de 3 openbare lichamen. Alleen voor (drink) water is er wet- en regelgeving die aangeeft hoeveel nooddrinkwater er beschikbaar moet zijn bij verstoring in de distributie. Doordat beleid ontbreekt, zijn er geen duidelijke afspraken tussen de rijksoverheid, private partijen, vitale sectoren en openbare lichamen over wie waar verantwoordelijk voor is. Daar waar wel formele afspraken zijn over verantwoordelijkheden, zoals bij brandstof, zien wij dat er onduidelijkheid bestaat over de rolverdeling in de praktijk. Zeker gezien de ketenafhankelijkheid, is een heldere verantwoordelijkheidsverdeling en coördinatie van groot belang voor het borgen van voorraden. De consequentie is dat in tijden van crisis private partijen en commerciële overwegingen bepalen wat er gebeurt met de reguliere voorraden (drink)water, brandstof, medicijnen en voedsel.

4.1.4 Conclusie en aanbevelingen

Er zijn geen strategische voorraden in Caribisch Nederland. Wel zijn er relatief grote reguliere voorraden brandstof en medicijnen. Voor (drink)water en voedsel ontbreken niet alleen de strategische voorraden, maar zijn er ook beperkte reguliere voorraden. De reguliere voorraden zijn bovendien zeer afhankelijk van import en van de ketenpartners onderling. Daarnaast zorgt de ontbrekende verantwoordelijkheidsverdeling in Caribisch Nederland ervoor dat niet duidelijk is wie, waar verantwoordelijkheid voor

draagt. Hierdoor zijn burgers ook in een crisis voor voedsel, (drink)water, brandstof en medicijnen afhankelijk van private partijen.

Door afhankelijkheid van import en onderlinge ketenafhankelijkheid zijn strategische voorraden voor de eilanden belangrijker in vergelijking met Europees Nederland. Het gebrek daaraan maakt dat Caribisch Nederland zeer kwetsbaar is wanneer er verstoringen zijn in de aanvoer. Voor de Caribisch Nederlandse eilanden is de aanwezigheid van strategische voorraden dan ook van groot belang.

Wanneer een eiland niet beschikt over voldoende strategische voorraden, kan dit grote maatschappelijke gevolgen hebben. Wanneer de toevoer verstoord wordt of wegvalt, ontstaan snel tekorten die het dagelijks leven direct kunnen beïnvloeden, zoals lege schappen in de supermarkten. Zeker in de context van weinig eigen voedselproductie op de eilanden. Daarnaast kan de energievoorziening onder druk komen te staan. Het risico op verstoringen in de aanvoer is reëel. De situatie in Venezuela is fragiel, er is een risico op verdere onrust in de regio, en daarnaast zijn er jaarlijks terugkerende natuurdreigingen zoals orkanen. In april 2026 dreigde er bovendien een mondiaal tekort aan brandstof als gevolg van de afsluiting van de Straat van Hormuz.

Wij bevelen het kabinet daarom het volgende aan:

- Bepaal welk niveau van strategische voorraden in Caribisch Nederland wenselijk is, leg dit vervolgens vast en bepaal wie waarvoor verantwoordelijk is.
- Zorg voor een voorraad voedsel en (drink)water (met bijbehorende opslagcapaciteit) die voldoet aan de vastgestelde normen. Deze beide goederen zijn namelijk ook in de reguliere voorraad beperkt aanwezig.

Oordeel over de beleidsresultaten

In dit onderzoek hebben we getoetst in hoeverre de resultaten van het gevoerde beleid van de minister voldoen aan de daaraan te stellen normen. Wij constateren dat er nauwelijks beleid is en baseren ons op internationale normen voor strategische voorraden. Op grond daarvan hebben we een oordeel gegeven op een vijfpuntsschaal: goed, toereikend, matig, zorgelijk of zeer zorgelijk. De resultaten van het ontbrekende beleid voor strategische voorraden in Caribisch Nederland beoordelen wij als zorgelijk.

Oordeel



4.2 Beleidsevaluaties

Goede evaluaties van beleid zijn essentieel voor de verantwoording over geld en resultaten. Elke begroting bevat een Strategische Evaluatie Agenda (SEA). Dit is een overzicht van de evaluaties die de minister heeft laten uitvoeren en die nog gepland staan.

Voor de controlerende taak van het parlement is de SEA een belangrijk instrument, omdat het inzichtelijk maakt hoe het beleid is geëvalueerd op doeltreffendheid en doelmatigheid. De SEA voor Koninkrijksrelaties is te vinden in de begroting en online op https://evaluaties.rijksfinancien.nl.

De Tweede Kamer heeft ons naar aanleiding van de motie-Van Vroonhoven/Vermeer gevraagd de kwaliteit van een (selectie van) recente periodieke rapportages te beoordelen. In onze publicatie *Evaluaties evalueren – naar betere inzichten en effectiever gebruik van periodieke rapportages*, die we ook op Verantwoordingsdag 2026 uitbrengen, staan de overkoepelende conclusies en aanbevelingen.

In 2025 is de periodieke rapportage op artikel 4 Bevorderen sociaaleconomische structuur uit begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties over de periode van 2016-2023 afgerond. De belangrijkste conclusies uit deze periodieke rapportage zijn dat de doeltreffendheid van het beleid wisselend is geweest en dat de doelmatigheid vaak lastig te beoordelen is. De coördinerende rol van de minister van BZK naar de Caribische delen van het Koninkrijk wordt gewaardeerd, maar echt coördineren wordt belemmerd door systemische beperkingen door bijvoorbeeld als minister van BZK samenhang te waarborgen zonder de inhoudelijke of financiële verantwoordelijkheid te dragen voor beleid van andere departementen. Voor het bekostigen van taken van de openbare lichamen heeft het financieringsinstrument bijzondere uitkeringen nog steeds meerwaarde. Zie ook ons onderzoek naar bijzondere uitkeringen in de volgende paragraaf.

4.3 Terugblik op eerdere Rekenkameronderzoeken

Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland
In 2021 hebben wij op verzoek van de Tweede Kamer onderzoek gedaan naar de *Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland* (Algemene Rekenkamer, 2021).
De minister van BZK heeft als coördinerend minister de wettelijke taak om de beleidsvrijheid van de openbare lichamen te bevorderen en samenhang van het Rijksbeleid

ten aanzien van Caribisch Nederland te bewaken. Wij concludeerden destijds dat de minister van BZK hier, in relatie tot Caribisch Nederland, onvoldoende in slaagt. Onder andere het toezicht door de minister van BZK op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige besteding van bijzondere uitkeringen schoot tekort. De informatie die de ministers van BZK en Financiën met de Tweede Kamer deelden, was niet navolgbaar, bevatte geen informatie over bereikte resultaten en kon niet worden aangesloten op de informatie van de openbare lichamen. Wij hebben dit jaar onderzocht in hoeverre onze 3 aanbevelingen uit het verzoekonderzoek uit 2021 zijn opgevolgd.

Grootste deel aanbevelingen uit rapport Raad van State inmiddels opgevolgd

De aanbevelingen van de Raad van State voorzagen in een integrale oplossing voor de door ons geconstateerde problemen in de bijzondere uitkeringen in 2021. Daarom raadden wij in ons rapport uit 2021 de ministers van BZK en Financiën aan om de 12 aanbevelingen van de Raad van State uit te werken en uit te voeren. Deze aanbevelingen deed de Raad van State in 2019 in een voorlichting op verzoek van de minister van BZK (Raad van State, 2019). Wij concluderen dat er inmiddels van die 12 aanbevelingen, 10 zijn opgevolgd, 1 deels is opgevolgd en 1 niet is opgevolgd. Bij 4 van de 10 opgevolgde aanbevelingen constateren wij dat er maatregelen zijn getroffen, maar kunnen wij niet vaststellen in hoeverre die maatregelen daadwerkelijk hebben bijgedragen aan het onderliggende doel van de aanbeveling. Wij wijzen daarom op het belang van een periodieke evaluatie van het geheel en de samenhang van maatregelen. Daarmee kunnen de ministers vaststellen in hoeverre de getroffen maatregelen bijdragen aan het onderliggende doel van de aanbevelingen: het bevorderen van samenhang in het rijksbeleid ten aanzien van Caribisch Nederland en het vergroten van de beleidsvrijheid van de openbare lichamen.

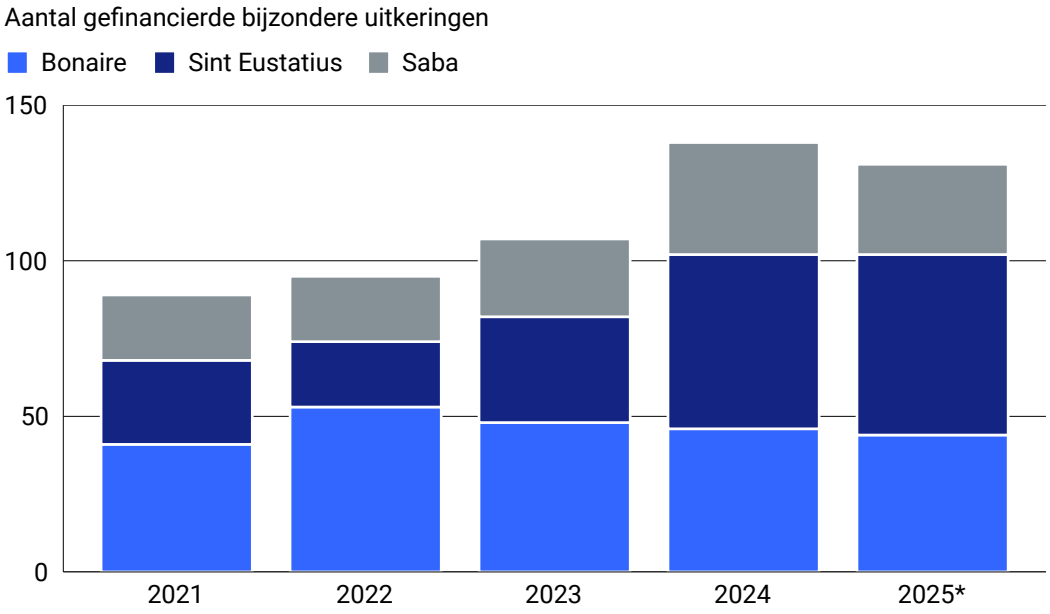
We vinden het positief dat de toetsingscommissie bijzondere uitkeringen (hierna TBU) meer aandacht heeft voor de keuze of het verstrekken van een bijzondere uitkering daadwerkelijk doelmatiger en/of doeltreffender is dan lumpsum bijdrage in de vrije uitkering of bundeling met een bestaande bijzondere uitkering. Wij constateren echter dat de TBU er (nog) niet toe heeft geleid dat het aantal bijzondere uitkeringen is teruggedrongen. Dit was wel een van de aanbevelingen van de Raad van State om zo de verantwoordingsplicht voor de eilanden te vereenvoudigen en de beleidsvrijheid van de openbare lichamen te vergroten.

Het totaal aantal bijzondere uitkeringen, waarvoor een openbaar lichaam in een bepaald jaar financiering heeft gekregen, is sinds 2021 gegroeid, zoals te zien in figuur 6. Het totale bedrag dat wordt verstrekt aan de eilanden groeit ook. Het aandeel hiervan dat uit bijzondere uitkeringen en uit de vrije uitkering komt, wisselt per

jaar, zoals te zien in figuur 7. De openbare lichamen ontvangen voor bepaalde jaren meer financiering via bijzondere uitkeringen dan via de vrije uitkering. Daarnaast worden er nog steeds bijzondere uitkeringen verstrekt voor structurele taken.

Figuur 6 *Ontwikkeling aantal bijzondere uitkeringen 2021-2025*

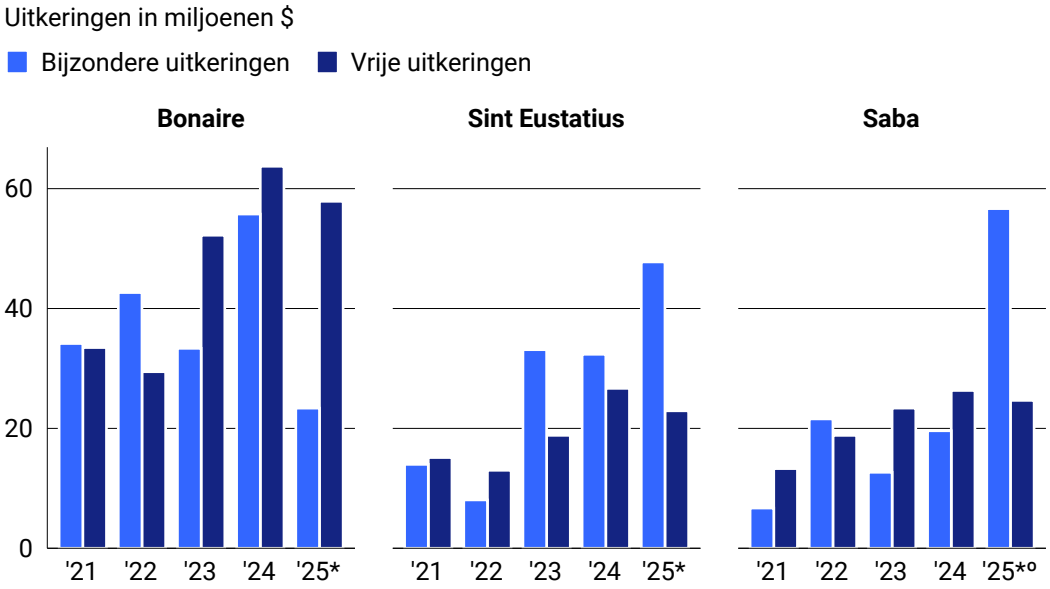
Het aantal bijzondere uitkeringen neemt toe in plaats van af



* De cijfers voor 2025 zijn voorlopige cijfers uit de 4e uitvoeringsrapportages

Figuur 7 *Ontwikkeling totaalbedrag bijzondere en vrije uitkeringen 2021-2025*

De verhouding bijzondere en vrije uitkeringen wisselt per jaar



* De cijfers voor de bijzondere uitkeringen in 2025 zijn voorlopige cijfers uit de 4e uitvoeringsrapportages
° Waaronder $33 miljoen voor de bouw van de nieuwe haven in Saba

Geen compleet en kloppend overzicht bijzondere uitkeringen

We constateren dat de minister, net zoals in 2021, geen compleet en kloppend overzicht heeft van de bijzondere uitkeringen. Het hebben van dit zicht is van belang voor het bevorderen van samenhang in het rijksbeleid ten aanzien van Caribisch Nederland en het vergroten van de beleidsvrijheid van de openbare lichamen.

We constateren dat de Tweede Kamer vergeleken met 2021 meer informatie ontvangt. De Tweede Kamer ontvangt jaarlijks 2 overzichten met een referentie naar bijzondere uitkeringen. Dit zijn het overzicht Rijksuitgaven Caribisch Nederland van de departementen en het integrale overzicht financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba van de minister van BZK. In 2025 heeft de minister van BZK het sinds 2021 opgestelde overzicht *bijzondere uitkeringen Caribisch Nederland* vervangen door het *integraal overzicht financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba* (BZK, 2025b). Beide overzichten zijn ten opzichte van 2021 uitgebreid en geven meer inzicht in de financiering van de openbare lichamen.

We concluderen echter, naar aanleiding van ons onderzoek, dat er verkeerde cijferreeksen zijn opgenomen in dit *integraal overzicht financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba 2025* aan de Tweede Kamer. Deze cijfers sluiten niet aan op de gegevens in de jaarrapportages van de openbare lichamen over 2025. Door het gebruik van de verkeerde cijferreeksen geeft dit overzicht op onderdelen een onjuist beeld over de aantallen en hoogte van bedragen van de verstrekte bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland.

Aanhoudende knelpunten in financieel beheer

De minister van BZK heeft de ingezette inspanningen voor verbeteren van het financieel beheer op Bonaire en Sint Eustatius zoals wij aanbevolen, voortgezet. Het financieel beheer is versterkt, maar nog niet structureel geborgd. Sint Eustatius laat een stijgende lijn zien. Bonaire liet tot medio 2024 een stijgende lijn zien, maar liet in 2025 een teruglopende ontwikkeling zien (Cft, 2026). Zonder een ordentelijk en controleerbaar financieel beheer kunnen Bonaire en Sint Eustatius geen betrouwbare informatie verstrekken over de gerealiseerde uitgaven.

4.4 Zelfrapportage minister over resultaten van beleid

Inzicht in beleidsresultaten begint bij de minister: hij moet dat inzicht zelf hebben. Bijvoorbeeld door te monitoren en door te evalueren. Die informatie heeft de minister nodig om vast te kunnen stellen of hij met het beleid het gewenste doel bereikt en of dat op een doelmatige manier gebeurt. Bovendien heeft het parlement deze informatie

nodig om zijn controlerende taak uit te kunnen voeren. Wij hebben voor de maatregelen in tabel 5 uitgezocht hoe de ministers hierover rapporteren in hun jaarverslagen en in andere openbare bronnen.

Tabel 5 *De resultaten, zoals de minister van BZK deze rapporteerde in openbare bronnen (bedragen in miljoenen €)*

Hoofddoel	Kortetermijndoel	Bedrag	Resultaat
Kennis en bewust-wording, erkenning, herdenking en de doorwerking van het trans-Atlantisch slavernijverleden	Financieren van maat-schappelijke initiatieven door middel van subsidie en financiële bijdrage aan eilanden voor beleidsmatige impuls	6,5	In 2025 zijn de eerste aanvraagtijdvakken voor de subsidies voor initiatieven rond slavernijverleden open-gegaan en is er voor circa € 0,2 mln. beschikt. Er is circa € 6,3 mln. uitgegeven voor de opstartfase van alle projecten.
Dienstverlening van de overheid in CN op gelijkwaardig niveau als in Europees Nederland, online en aan de balie	Invoering bsn	2,4 (op begroting BZK -uit WAU-middelen)	Sinds 11 november 2025 hebben de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba een burgerservice-nummer (bsn).
Vergroten economische zelfstandigheid van Saba	Connectiviteit vergroten	30	Vanaf het vierde kwartaal van 2025 is daadwerkelijk gestart met de bouw van de nieuwe haven op Saba.

4.5 Totstandkoming beleidsinformatie

4.5.1 Koninkrijksrelaties

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie.

Wij hebben onderzocht of de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2025* van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties betrouwbaar tot stand is gekomen. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij hebben ook onderzocht of de beleidsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de beleidsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

4.5.2 BES-fonds

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie.

Wij hebben onderzocht of de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2025* van het BES-fonds betrouwbaar tot stand is gekomen. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij stellen vast dat de beleidsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

5. Bedrijfsvoering

5.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Voor de ontwikkelingen in de bedrijfsvoering verwijzen wij u naar het hoofdstuk bedrijfsvoering in ons *Rapport bij het Jaarverslag 2025 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* (Algemene Rekenkamer, 2026a).

5.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

Voor de oordelen in de bedrijfsvoering verwijzen wij u naar het hoofdstuk bedrijfsvoering in ons *Rapport bij het Jaarverslag 2025 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* (Algemene Rekenkamer, 2026a).

5.3 Belangrijkste risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering

Onvolkomenheid financieel beheer Rijksdienst Caribisch Nederland-unit Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)
Deze onvolkomenheid bestaat al sinds 2016. Ook dit jaar is deze nog niet opgelost. In ons *Rapport bij het Jaarverslag 2025 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid* (Algemene Rekenkamer, 2026b) gaan we uitgebreider in op deze onvolkomenheid.

5.4 Totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

5.4.1 Koninkrijksrelaties

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie.

Wij hebben onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2025* van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties betrouwbaar tot stand is gekomen. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij hebben ook onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de bedrijfsvoeringsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

5.4.2 BES-fonds

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie.

Wij hebben onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2025* van het BES-fonds betrouwbaar tot stand is gekomen. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij hebben ook onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de bedrijfsvoeringsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

6. Geld gecontroleerd

De financiële informatie in een jaarverslag controleren wij op 2 punten:

- Kloppen de cijfers en is het jaarverslag goed opgebouwd (betrouwbaar en ordelijk)?
- Is het geld volgens de regels besteed (rechtmatig)?

Als cijfers niet kloppen of geld niet volgens de regels is besteed, spreken we van een *fout*. Als de minister niet voldoende kan aantonen of is besteed volgens de regels of dat de cijfers kloppen, noemen we dat een *onzekerheid*. Het is niet realistisch te verwachten dat alles goed gaat. Daarom zijn in de rijksbegrotingsvoorschriften grenzen aangegeven voor de omvang van de fouten en onzekerheden die toelaatbaar zijn. Die grenzen noemen we tolerantiegrenzen. Is het totaal van de fouten en de onzekerheden groter dan die grens, dan spreken we van een overschrijding en geven wij een negatief oordeel over de financiële informatie.

Wij controleren 3 belangrijke financiële totaalbedragen in het jaarverslag:

- het totaal van de *verplichtingen* (het totaal van de toezeggingen om in de toekomst geld uit te geven);
- het totaal van de *uitgaven en ontvangsten*;
- de *afgerekende voorschotten* (het totaal van de bedragen die in een eerder jaar als voorschot zijn betaald en in dit jaarverslag zijn verantwoord of terugbetaald).

Daarnaast controleren wij de relevante posten op de *saldibalans* (het totaal van onder meer de vorderingen, de openstaande schulden en de openstaande verplichtingen).

Naast deze totaalbedragen controleren we ook de bedragen van afzonderlijke begrotingsartikelen. Het parlement bepaalt namelijk per begrotingsartikel hoeveel verplichtingen een minister mag aangaan en hoeveel geld een minister mag uitgeven. Ook kan de Tweede Kamer op dit niveau wijzigingen voorstellen. Wij controleren bij de begrotingsartikelen alleen of de verplichtingen en de uitgaven en ontvangsten volgens de regels zijn besteed.

Hierna gaan we eerst in op onze oordelen over de financiële informatie in het jaarverslag van het ministerie. Daarna gaan we in op deze oordelen bij het jaarverslag van het BES-fonds.

6.1 Koninkrijksrelaties

6.1.1 Oordelen over de financiële informatie

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2025 van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties

Alle oordelen zijn positief
Alle totaalbedragen in de financiële verantwoording kloppen en het geld is volgens de regels besteed.
Ook voor de artikelen zijn onze oordelen positief.

Bij elkaar opgeteld blijven alle fouten en onzekerheden binnen de tolerantiegrenzen. Daarom zijn onze oordelen over de financiële informatie positief: over het geheel genomen kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed en ontvangen, en zijn verplichtingen op de juiste manier aangegaan.

Onderstaande figuur geeft de uitkomsten van onze controle weer.

Figuur 8 *Financiële oordelen bij het Jaarverslag 2025 van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties*

Verantwoorde bedragen over 2025 Bedragen in miljoenen €		Oordelen	Fouten en onzekerheden bij negatief oordeel In miljoenen €
Verplichtingen		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 254,1	**Volgens de regels:** ✓	
Alle 7 artikelen		Volgens de regels: ✓	
Uitgaven en Ontvangsten		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 433,7	**Volgens de regels:** ✓	
Alle 7 artikelen		Volgens de regels: ✓	
Afgerekende voorschotten		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 14,3	**Volgens de regels:** ✓	
Saldibalans		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 3.867,4	**Volgens de regels:** ✓	

Meer cijfermatige details over onze financiële oordelen zijn opgenomen in bijlage 1.

6.2 BES-fonds

6.2.1 Oordelen over de financiële informatie

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2025 van het BES-fonds

Alle oordelen zijn positief
Alle totaalbedragen in de financiële verantwoording kloppen en het geld is volgens de regels besteed.
Ook voor de artikelen zijn onze oordelen positief.

Bij elkaar opgeteld blijven alle fouten en onzekerheden binnen de tolerantiegrenzen. Daarom zijn onze oordelen over de financiële informatie positief: over het geheel genomen kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed en ontvangen, en zijn verplichtingen op de juiste manier aangegaan.

Onderstaande figuur geeft de uitkomsten van onze controle weer.

Figuur 9 *Financiële oordelen bij het Jaarverslag 2025 van het BES-fonds*

Verantwoorde bedragen over 2025 Bedragen in miljoenen €		Oordelen	Fouten en onzekerheden bij negatief oordeel In miljoenen €
Verplichtingen		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 91,0	**Volgens de regels:** ✓	
Uitgaven en Ontvangsten		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 93,8	**Volgens de regels:** ✓	
Afgerekende voorschotten		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 106,7	**Volgens de regels:** ✓	
Saldibalans		**Cijfers kloppen:** ✓	
Totaal	€ 93,8	**Volgens de regels:** ✓	

Meer cijfermatige details over onze financiële oordelen zijn opgenomen in bijlage 1.

7. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 24 april 2026, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we zijn reactie samengevat weer. De volledige reactie staat op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2025. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

7.1 Reactie minister van BZK

De minister heeft met belangstelling kennisgenomen van ons onderzoek. De conclusies ten aanzien van de risico's voor een goede inning en besteding van belasting- en premiegeld neemt hij mee in zijn afwegingen binnen de jaarlijkse departementale risicoanalyse.

Strategische Voorraden Bonaire, Sint Eustatius en Saba
De minister deelt onze constatering dat er ten aanzien van strategische voorraden op Bonaire, Sint Eustatius en Saba geen overkoepelende doelen zijn gesteld en dat er volgens de door ons gehanteerde definitie en normen geen strategische voorraden zijn. De minister wijst erop dat er wel reguliere voorraden zijn waaruit de eilanden kunnen putten. Ook geeft de minister aan dat er in geval van crises diverse systemen zijn ingericht om de eilanden indien nodig te ondersteunen en bij te staan.

Drinkwater en voedselvoorraden
Over drinkwater geeft de minister aan dat in de Wet elektriciteit en drinkwater BES het kader voor nooddrinkwater is geregeld. De Inspectie Leefomgeving en Transport houdt hier toezicht op. De minister geeft als reden voor de beperkte reguliere voorraad drinkwater dat het drinkwater uit zeewater wordt geproduceerd. De minister noemt met name de ketenafhankelijkheid van brandstof en energie in dit licht een aandachtspunt. De minister herkent daarnaast dat de voedselvoorziening op de eilanden sterk afhankelijk is van import en onderlinge ketenafhankelijkheid. Tegelijkertijd wordt onder andere via Stichting CariFoodFund (in oprichting) gewerkt aan verdere versterking van de voedselzekerheid. Daarnaast zal het onderdeel voedsel verder worden uitgewerkt in het hoofdstuk continuïteit samenleving binnen het Koninkrijkscrisisplan Militaire Dreigingen (KCP-MD).

Ketenafhankelijkheid en import
De minister geeft aan dat het kabinet zich ervan bewust is dat de eilanden sterk afhankelijk zijn van goederen- en voedselimport. Hij benoemt dat in een gezamenlijke werkgroep, waarin de autonome landen en Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de betrokken ministeries in Europees Nederland zitten, wordt gewerkt aan een verkenning naar handelsdiversificatie en versterking van regionale verbindingen. De Tweede Kamer wordt hierover periodiek geïnformeerd.

Verantwoordelijkheidsverdeling
De minister geeft aan dat de staatssecretaris van BZK verantwoordelijk is voor de coördinatie van het Rijksbeleid en dat meerdere departementen op hun eigen specifieke terrein een verantwoordelijkheid hebben voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Ook benoemt hij dat de eilanden zelf bepaalde verantwoordelijkheden hebben. De minister onderschrijft dat een scherpere coördinatie over deze verschillende verantwoordelijkheden nodig is en dat hierop de nodige stappen zullen moeten worden gezet.

De minister wijst ons op de analyse van de crisiscapaciteiten van de zes eilanden waarvoor de staatssecretaris van BZK en de minister van Justitie en Veiligheid opdracht hebben gegeven en die voor de zomer van 2026 gedeeld zal worden met de Tweede Kamer. De minister geeft aan dat ons onderzoek naar strategische voorraden hierop een waardevolle aanvulling is die het beeld verder versterkt.

Vervolgonderzoek: bijzondere uitkeringen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
De minister bedankt ons voor het uitvoeren van het vervolgonderzoek naar bijzondere uitkeringen. Hij benoemt dat er de afgelopen jaren meerdere stappen zijn gezet om opvolging te geven aan de aanbevelingen van de Raad van State en is blij met onze

conclusie dat van de twaalf aanbevelingen er reeds tien zijn opgevolgd en één deels is opgevolgd. De aanbeveling die niet is opgevolgd betreft de afschaffing van de functie van Rijksvertegenwoordiger. Hierover is de Tweede Kamer reeds geïnformeerd.

De minister benoemt dat uit ons onderzoek is gebleken dat de Tweede Kamer in vergelijking met 2021 steeds meer informatie ontvangt over de financiële verhoudingen tussen het Rijk en Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de financiën van deze eilanden. Ook benoemt hij dat de informatiepositie van de minister van BZK, mede door de introductie van de toetsingscommissie bijzondere uitkeringen, is toegenomen.

De minister deelt onze constatering dat hij nog geen compleet en kloppend overzicht heeft van de bijzondere uitkeringen. Hij zal de komende jaren stappen blijven zetten om dit te verbeteren en ziet hier een belangrijke rol weggelegd voor de toetsingscommissie bijzondere uitkeringen.

De minister is dankbaar dat wij hem hebben gewezen op een fout in het integraal overzicht financiën BES 2025. In april heeft hij de Tweede Kamer hierover geïnformeerd en een bijgewerkte versie van het overzicht met de Kamer gedeeld.

Tot slot
De minister sluit zijn reactie af met het uitspreken van zijn waardering voor onze goede samenwerking en de positief kritische beoordeling. Hij geeft aan dat dit nogmaals benadrukt dat hij oog moet houden voor de meetbaarheid en de maatschappelijke effecten van zijn beleid.

7.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

Strategische Voorraden Bonaire, Sint Eustatius en Saba
De minister herkent onze bevinding dat er geen doelen voor strategische voorraden zijn op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Hij geeft aan dat hij werkt aan het opzetten van het CariFoodFund en dat hij voedsel op de eilanden mee zal nemen in het hoofdstuk continuïteit samenleving binnen het Koninkrijkscrisisplan Militaire Dreigingen (KCP-MD). Hij zegt daarnaast toe onze bevindingen mee te nemen in de analyse van de crisiscapaciteiten van de zes eilanden die hij voor de zomer samen met de minister van Justitie en Veiligheid wil delen met de Tweede Kamer. Tegelijkertijd leiden we uit zijn reactie af dat hij geen concrete opvolging zal geven aan onze aanbevelingen om een gewenst niveau aan strategische voorraden vast te leggen en afspraken te maken over de verdeling van verantwoordelijkheden hiervan.

Dat is zorgelijk, want door de afhankelijkheid van import en onderlinge ketenafhankelijkheid zijn strategische voorraden voor de eilanden belangrijk. Vooral voor (drink)water zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba kwetsbaar in het geval installaties voor het winnen van (drink)water uit zeewater niet meer werkzaam zijn. Dat is geen denkbeeldig scenario, aangezien de huidige brandstofvoorraden geen strategische voorraden zijn. Bij het uitbreken van een crisis kunnen deze dus ook substantieel lager zijn dan nu het geval is. Bijvoorbeeld in het geval van een mondiale oliecrisis. Mede in het licht van de grote afhankelijkheid van de invoer van voedsel kunnen verstoringen in de aanvoer al snel tot grote problemen leiden.

De minister onderschrijft, naar aanleiding van ons oordeel over het gevoerde beleid, dat hij stappen moet zetten om zijn coördinerende rol te verscherpen. Het is ons echter nog niet duidelijk hoe deze stappen er concreet uit zullen zien en welk tijdspad hierbij hoort. We zien daar met belangstelling naar uit.

Vervolgonderzoek: bijzondere uitkeringen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
We danken de minister voor de rectificatie van het integraal overzicht financiën BES 2025 die hij aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. De minister herkent onze bevinding dat er nog stappen gezet moeten worden om het overzicht van de bijzondere uitkeringen compleet en kloppend te maken. We zien daar met belangstelling naar uit. We vinden het positief dat er vooruitgang is geboekt in de informatiepositie van de minister. Tegelijkertijd wijzen we de minister er wel op dat het aantal bijzondere uitkeringen niet is afgenomen, en dat dit grote last legt op de beperkte uitvoeringscapaciteit van de eilanden. Dit was wel één van de doelen van de aanbevelingen, namelijk het vergroten van de beleidsvrijheid van de eilanden en het verkleinen van de administratieve last.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Koninkrijksrelaties en BES-fonds 2025

De hierna volgende figuren geven cijfermatige details over onze financiële oordelen.

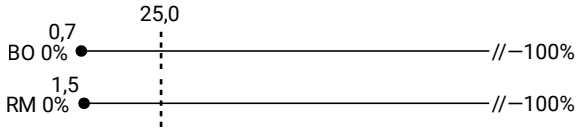
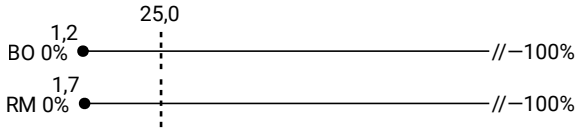
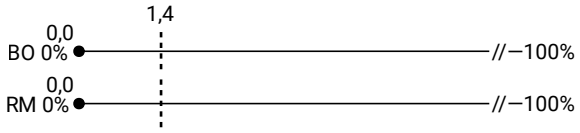
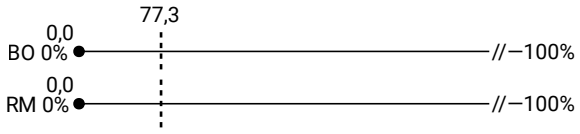
- Aan de linkerkant staan de verantwoorde bedragen.
- Voor elk verantwoord bedrag is een tolerantiegrens aangegeven voor de omvang van fouten en onzekerheden die we toelaatbaar vinden. Dit zijn de bedragen bij de verticale, gestippelde lijn.
- Met een kleine bol is de omvang van de fouten en onzekerheden geplot. Wanneer de fouten en onzekerheden onder de tolerantiegrens blijven is de bol zwart gekleurd. Wanneer de fouten en onzekerheden de tolerantiegrens overschrijden, is de bol rood gekleurd en is ons oordeel negatief.

Figuur 10 *Detailinformatie financiële oordelen bij het Jaarverslag 2025 van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties*

Fouten en onzekerheden bij Koninkrijksrelaties

Tolerantiegrens*

● Fouten en onzekerheden **onder** de tolerantiegrens ● Fouten en onzekerheden **boven** de tolerantiegrens

Verantwoorde bedragen over 2025 Bedragen in miljoenen €		Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO) Bedragen in miljoenen €
Verplichtingen		
Totaal	**€ 254,1**	
Uitgaven en ontvangsten		
Totaal	**€ 433,7**	
Afgerekende voorschotten		
Totaal	**€ 14,3**	
Saldibalans		
Totaal	**€ 3.867,4**	

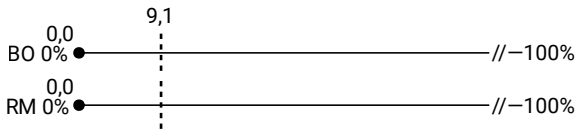
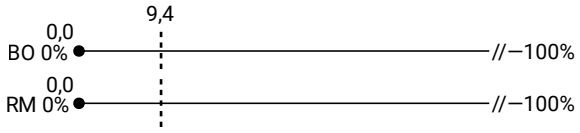
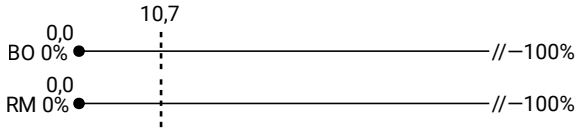
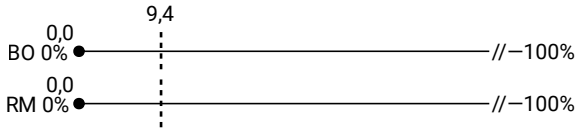
* Voor het beoordelen van fouten en onzekerheden hanteren we een tolerantiegrens gebaseerd op de omvang van het verantwoorde bedrag

Figuur 11 *Detailinformatie financiële oordelen bij het Jaarverslag 2025 van het BES-fonds*

Fouten en onzekerheden bij BES-fonds

Tolerantiegrens*

● Fouten en onzekerheden **onder** de tolerantiegrens ● Fouten en onzekerheden **boven** de tolerantiegrens

Verantwoorde bedragen over 2025 Bedragen in miljoenen €		Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO) Bedragen in miljoenen €
Verplichtingen		
Totaal	**€ 91,0**	
Uitgaven en ontvangsten		
Totaal	**€ 93,8**	
Afgerekende voorschotten		
Totaal	**€ 106,7**	
Saldibalans		
Totaal	**€ 93,8**	

* Voor het beoordelen van fouten en onzekerheden hanteren we een tolerantiegrens gebaseerd op de omvang van het verantwoorde bedrag

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook per begrotingsjaar de bedrijfsvoering en beleidsresultaten van de ministeries. De resultaten van ons onderzoek leggen wij vast in een rapport per jaarverslag (artikel 7.14 CW 2016, 1e lid).

Wij voeren ons onderzoek uit op basis van de internationale principes en standaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAI's). Deze zijn onderdeel van het INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP; zie https://www.issai.org). Bij het toepassen van de ISSAI's houden wij rekening met de comptabele regelgeving en de inrichting van het Nederlandse controlebestel waarin de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar oordeel maakt de Algemene Rekenkamer zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR volgens de Comptabiliteitswet 2016.

Een uitgebreide methodologische verantwoording staat op https://www.rekenkamer.nl/onderwerpen/v/verantwoordingsonderzoek/over-dit-onderzoek. U vindt hier meer informatie over onze onderzoeken naar de beleidsresultaten, de bedrijfsvoering en de financiële informatie.

Algemeen

De gegevens die zijn gebruikt voor figuur 1 is gebaseerd op gegevens van het ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

Beleidsresultaten

Het doel van het onderzoek naar strategische voorraden in Caribisch Nederland was om inzicht te verkrijgen in de status van de strategische voorraden (drink)water, voedsel, brandstof, medicijnen in Caribisch Nederland. Caribisch Nederland kent namelijk een grote afhankelijkheid van externe aanvoer voor de beschikbaarheid van essentiële goederen zoals (drink)water, voedsel, brandstof en medicijnen. Door de geografische ligging, beperkte eigen productiecapaciteit en de kwetsbaarheid in de logistieke ketens – onder meer als gevolg van natuurrampen, geopolitieke ontwikkelingen of transportbeperkingen – is de continuïteit van de strategische voorraad niet vanzelfsprekend gewaarborgd. In dit onderzoek is crisisbeheersing buiten scope gelaten.

Er zijn geen eigen normen van de departementen en/of de 3 openbare lichamen voor strategische voorraden. Daarom hebben wij indicatoren gebruikt die zijn gebaseerd op internationaal aanbevolen normen, zoals opgesteld door onder andere de WHO, UNHCR, Sphere en EU-richtlijnen. In het toetsen aan de normen hebben wij rekening gehouden met de lokale context van Saba, Sint Eustatius en Bonaire.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we de volgende onderzoeksmethoden gebruikt: interviews, documentanalyse, locatiebezoeken en een vragenlijst.

Terugblik

Voor de paragraaf terugblik op eerder rekenkameronderzoek hebben wij gekeken naar de opvolging van de aanbevelingen die wij in 2021 deden in het verzoekonderzoek *Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland* (Algemene Rekenkamer, 2021). In de uitvoering van dit deelonderzoek hebben we zowel schriftelijke informatie bestudeerd als betrokkenen geïnterviewd. We hebben zowel naar de afspraken op papier als naar de praktische uitvoering gekeken. We hebben in dit deelonderzoek het financieel beheer op Saba buiten beschouwing gelaten, omdat het financieel beheer ten tijde van het vorige onderzoek al op orde was.

Financiële informatie – Slotwet

Soms bevat de slotwet hogere bedragen dan het parlement eerder via begrotingswijzigingen heeft goedgekeurd. Het parlement kan de slotwet, en daarmee de daarin opgenomen overschrijdingen, goedkeuren, maar is daartoe niet verplicht. Wanneer er sprake is van dergelijke overschrijdingen, gelden onze oordelen onder het voorbehoud van parlementaire goedkeuring van de slotwet. Keurt het parlement de slotwet niet goed, dan moeten wij onze oordelen over de financiële verantwoordingsinformatie mogelijk herzien.

Bijlage 3 Literatuur

Algemene Rekenkamer (2021). *Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland*. 23 juni 2021. Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022). *Focus op strategische voorraden*. 29 september 2022. Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2026a). *Rapport bij het Jaarverslag 2025 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.* 20 mei 2026. Den Haag: eigen beheer

Algemene Rekenkamer (2026b). *Rapport bij het Jaarverslag 2025 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.* 20 mei 2026. Den Haag: eigen beheer.

BZK (2025a). *Kamerbrief Economische ontwikkeling Caribisch deel van het Koninkrijk.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 IV, nr. 51.

BZK (2025b). *Overzicht Financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba 2025.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2025-2026, 36 800 IV, nr. 26, bijlage 2025D49291.

CBS (2021). *Monitor Brede Welvaart Caribisch Nederland: Brede Welvaart: Hier & Nu*, geraadpleegd op 26 maart 2026.

CBS (2024). *Dashboard Monitor macro-economische context Caribisch Nederland*. https://dashboards.cbs.nl/macro_economische_context_cn/, geraadpleegd op 20 maart 2026.

Cft (2026). *Informatievoorziening financieel- en begrotingsbeheer Caribisch Nederland 2022-2024*, 29 januari 2026.

JenV (2025). *Kamerbrief Voortgang Justitie en Veiligheid Beleidsagenda Caribisch Nederland 2021-2025.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 29 279, nr. 971.

NOS (2026). https://nos.nl/collectie/14009-aanval-venezuela, geraadpleegd op 21 januari 2026.

Raad van State (2019). *Voorlichting over de bestaande vormgeving tussen Caribisch en Europees Nederland en de coördinerende rol van BZK*, 4 oktober 2019.

VWS (2025a). *Kamerbrief Aankondiging Health Deal Caribisch Nederland.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 XVI, nr. 181.

VWS (2025b). *Kamerbrief Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) in de Zorg*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2024-2025, 27 529, nr. 337.

Wet voorraadvorming aardolieproducten 2012, https://wetten.overheid.nl/BWBR0032775/2021-07-23, geraadpleegd op 19 februari 2026.

Wet elektriciteit en drinkwater BES, https://wetten.overheid.nl/BWBR0037861/2023-01-01, artikel 1.1-d en artikel 3.9-3, geraadpleegd op 19 februari 2026.

Wet op de geneesmiddelenvoorziening BES, https://wetten.overheid.nl/BWBR0028486/2025-01-01, geraadpleegd op 21 januari 2026.

Bijlage 4 Begrippenlijst

Een toelichting op veel voorkomende begrippen die we in onze rapporten gebruiken staat op: https://www.rekenkamer.nl/onderwerpen/v/verantwoordingsonderzoek/begrippenlijst

Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is
vastgesteld op 8 mei 2026.
Dit document is op 20 mei 2026
aangeboden aan de
Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2026